

Samer och inuiters plats i demokratin

En komparativ studie mellan Sveriges och Danmarks
demokratiska behandling av respektive urfolk

Abstract

In this essay we have compared the natives democratic position in Sweden and Denmark. We used Robert A. Dahl's definition of democracy to see whether the states treat their native population equal to the majority. The purpose of this essay is to analyze democratic states in their treatment of their minority populations as the democratic system is faulty in that area without further institutions and altered rights. Democracy is commonly discussed and a lot of literature can be found in this topic, the same goes for Inuit and Sámi culture. The comparison between Danish inuits and Swedish sámi from a democratic perspective is not widely researched, making this essay important regarding Sweden and Denmark's democratic treatment of their native population. The results show a democratic shortfall regarding native populations in Sweden and Denmark. Both countries have provided legal rights for its native population, but some social injustice is still present, especially in Denmark.

Nyckelord: Demokrati, urfolk, rättigheter

Antal ord: 7692

Innehållsförteckning

Introduktion.....	3
Syfte & frågeställning.....	3
Tidigare forskning.....	4
Teori.....	5
Forskningsdesign.....	7
Metod.....	7
Material.....	8
Diskussion.....	10
Effektivt deltagande.....	10
Lika rösträtt.....	12
Upplyst förståelse.....	14
Kontroll över dagordningen.....	15
Inkluderandet av alla vuxna.....	18
Avslutning.....	19
Referenslista.....	21

Introduktion

Det finns ungefär 370 miljoner människor i världen som tillhör ett urfolk och de är fördelade mellan drygt 90 olika länder. Danmark och Sverige är två av de länderna (NE 2023). Sveriges urfolk är samer, som till största del är bosatta i Sápmi, och Danmarks urbefolkning består av inuiterna på Grönland.

Samer bor även i övriga delar av Nordskandinavien och på Kolahalvön, men i Sverige är ungefär 36 000 samer bosatta (NE 2023). Den allra största majoriteten bor i Västerbottens och Norrbottens län samt utefter fjällkedjan (Sametinget 2022). Svenska samers historia är befläckad av kolonialisering, diskriminering och tvångsflyttning. Under senare år har den svenska staten stärkt samernas ställning genom att bland annat godkänna samernas krav på rätt till kulturell särbehandling, etableringen av samiska som ett minoritetsspråk och upprättandet av Sametinget (NE 2023). Vidare finns grannlandet Danmarks ursprungsbefolkning på Grönland, där inuiterna utgör ungefär 90% av befolkningen. Resterande 10% är framförallt inflyttade danskar. Grönland koloniserades av Danmark fram till mitten av 1900-talet då grönlänningarna fick ökade rättigheter. Idag är Grönland ett självstyre och är på väg mot total självständighet från den danska staten (NE 2023).

Enligt Freedom House (2023) är Sverige och Danmark två starka demokratier. Demokratiindexet som används är en pålitlig och etablerad källa som används av många statsvetenskapliga tänkare (Norris 2012). Enligt indexet har Danmark 97/100 poäng inom politiska och civila rättigheter kontra Sveriges 100/100 demokratiska poäng. Sverige är ett av de tre länder som har maximalt antal rättigheter enligt indexet (Freedom House 2023). Ett demokratiindex är dock inte helt vattentätt. Att Sverige har 100/100 demokratipoäng betyder inte att landet är immun mot inskränkningar av individens frihet.

Trots Sveriges och Danmarks höga demokratiska nivåer verkar det ändå ske en viss politisk diskriminering mot respektive lands urfolk. Det som tyder på att respektive stat, i vissa fall, inskränker urfolkens rättigheter är dels minoriteternas egna berättelser men även årets rapporter från FN om bristfällig behandling (Förenta Nationerna 2023). Vidare skapar det orättvisa bemötandet funderingar kring hur två länder med beundransvärt höga demokratiindex har för lik- och olikheter gällande behandling av respektive urfolk. Är det Danmark, med sitt något lägre demokratiindex, som förtrycker sitt urfolks demokratiska rättigheter eller är det Sverige som i större utsträckning kränker sin ursprungsbefolkning?

Syfte & frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka om ursprungsbefolkningar behandlas olika i demokratiska länder och varför det är viktigt att förbättra urfolks demokratiska position. Vi kommer att avgränsa undersökningen till hur behandlingen har sett ut de senaste 15 åren. Danmark och Sverige är två länder som är lika varandra utifrån kulturella och demokratiska aspekter, men vars urfolk ser väldigt olika ut. Även om samerna bor i Sápmi eller i övriga delar av Sverige lever de, geografiskt sett, ändå relativt nära den icke-samiska befolkningen. Inuiterna på Grönland däremot, lever mer än 300 mil från majoritetsbefolkningen i Danmark.

En stor skillnad mellan urbefolkningarnas situation är att Grönland räknas som självständigt under det danska riket medan Sápmi tillhör det svenska riket och är således inte ett självstyre. Samernas och inuiternas olikheter gör det spännande att undersöka respektive urfolks politiska och demokratiska rättigheter eftersom de samtidigt har en nordisk politisk kultur och ordning. Både inuiterna och samerna har också en historia av förtryck från respektive kolonistator, men frågan är hur situationen ser ut idag? Har de demokratiska värdena prioriterats tillräckligt och gjort urinvånarna till majoritetsbefolkningens jämlikar?

Frågeställningar:

Hur demokratiskt behandlas ursprungsbefolkningen av staten i Sverige jämfört med Danmark idag och under de senaste 15 åren?

Varför är det viktigt att främja den demokratiska behandlingen av urfolk?

Tidigare forskning

I den här delen kommer vi presentera tidigare forskning kring ämnen som ingår i frågeställningens olika delar, för att understryka ämnets relevans och aktualitet. Tidigare forskning kring ämnet åskådliggör vilka områden som inte undersökts tidigare, vilket i sin tur kan inspirera oss till de ämnen som bearbetas i uppsatsen.

Det finns mycket tidigare forskning om urfolks historiska och nutida situation och även vissa som inkluderar demokratiska perspektiv. De här studierna brukar dessvärre endast redogöra för ett enda urfolk och skrivs därför sällan i komparativ form. Det finns således mycket information om Grönlands inuiter (FN; Kuokkanen 2017/2021; ina.gl), och svenska samer (FN; Sametinget; Lawrence & Mörkenstam), men från separata källor. Vidare finns det få komparativa studier som är avsmalnande till endast två urbefolkningar. Dessutom är båda ursprungsbefolkningarna, inuiter och samer, även ett urfolk i andra länder än Danmark och Sverige. Därför handlar många artiklar om samer och inuiter i generella termer och inte endast som en nationell grupp, det vill säga danska eller svenska. Det kan därför vara svårt att avgöra vilken information som handlar om specifikt *svenska* samer eller *danska* inuiter och inte om exempelvis finska samer eller kanadensiska inuiter (NE 2023).

Rauna Kuokkanen har skrivit mycket litteratur om urbefolkningar i norra Europa och Kanada. Kuokkanen har gjort komparativa studier mellan Sápmi, Kanada och Grönlands urbefolkning. Ett exempel på en sådan studie är: "Indigenous Self-government in the Arctic: Assessing the Scope and Legitimacy in Nunavut, Greenland and Sápmi" från 2017, vilken relaterar till vår frågeställning. Det finns emellertid en kunskapslucka i samlingen av information eftersom majoriteten av tidigare forskning fokuserar på ursprungsbefolkningars rättigheter i former av generellt förtryck (ohchr.org; iwgia.org; un.org, FN, Sametinget), men som inte inkluderar specifikt demokratiska värden. All form av diskriminering innebär således inte att en demokratisk rättighet överskrids.

Vidare finns det många komparativa studier om Danmark och Sverige där ämnen som exempelvis politikens utformning, undervisning och invandring är vanligt förekommande.

Det är dock ovanligt att använda demokrati som mätinstrument i dessa studier. En anledning till att det är svårt att hitta sådana komparativa studier kan bero på att demokrati är ett alltför allmänt och brett ämne. Det krävs antagligen mer konkreta underrubriker för att hitta jämförelser mellan Danmark och Sverige kopplat till demokrati. Det finns dock väldigt mycket information att hämta om demokrati i sin helhet. Demokrati är följaktligen ett ämne som ständigt finns på agendan eftersom demokrati är en stående norm i internationella sammanhang.

Ovan har vi presenterat vad som tidigare avhandlats kring ämnet urfolk, demokrati samt komparativa perspektiv mellan Sverige och Danmark. Nedan kommer vi att förklara vilken teori vi använder oss av för att skildra och stödja vår frågeställning.

Teori

I texten nedan görs en ingående redogörelse av den teori vi valt att utgå ifrån i vår uppsats samt anledningen till val av teori. Det teoretiska ramverk som uppsatsen utgår från är Robert A. Dahls demokratiteori hämtat ur boken *On Democracy* (2021). Teorin inkluderar definitioner och krav för vad som krävs för att en stat kan kallas demokratisk. Definitionen är en idealtypsdefinition (Dahl 2021). Idealtyp är ett begrepp som inte beskriver verkligheten som den är utan istället “renodlar typiska samhällsliga problem” (NE 2023). Det är viktigt att skilja på ideal och realitet eftersom idealen är till för att beskriva ouppnåeliga krav på verkligheten och i det här fallet demokratier. Syftet med att använda en idealtyp är alltså att understryka svagheter inom det område som undersöks (Näsström 2021). Dahl påvisar det här genom att påpeka att det inte finns några länder i verkligheten som lever upp till hans demokratiska ideal. Uppsatsen kommer att ställa de verkliga demokratierna Sverige och Danmark mot Dahls ideal, för att på så sätt undersöka vilka delar av idealtypen länderna inte lever upp till när det gäller behandlingen av respektive urfolk (Dahl 2021).

Dahls demokratidefinition konkretiseras till fem punkter, som är följande: *effektivt deltagande, lika rösträtt, upplyst förståelse, kontroll över dagordningen* samt *inkluderandet av alla vuxna människor*. *Effektivt deltagande* handlar om att alla invånare ska ha möjligheten att uttrycka den egna åsikten till gruppen. *Lika rösträtt* innebär att varje röst ska väga lika tungt och att alla medborgare får lov att rösta i alla val. *Upplyst förståelse* avhandlar rätten till likvärdig och fullständig politisk information. *Kontroll över dagordningen* belyser att alla medborgare ska ha lika möjlighet att påverka vilka frågor som tas upp på den politiska agendan. Det sista kriteriet, *inkluderandet av alla vuxna människor*, innebär att ingen ska exkluderas oavsett kön, etnicitet eller andra egenskaper (Dahl 2021).

I uppsatsen kompletteras de fem demokratikriterierna av Dahls generella idé om en ideal demokrati vilket blir ett slags mått som underlättar undersökningen kring Danmarks och Sveriges behandling av respektive urfolk. Dahl är således tydlig med att poängtera att det inte räcker med de fem ovanstående kriterierna för att en stat ska räknas som demokratisk. Exempel på kompletterande punkter är att valen måste hållas med jämna mellanrum samt krav på att rösträkningen går rätt till. Om det här inte uppfylls är situationen inte demokratisk

trots att "alla har lika rösträtt" (Dahl 2021). Således kommer kriterierna att nyanseras med mer ingående tankar från Dahl.

Som nämnt ovan menar Dahl att det inte finns stater som är helt demokratiska och det finns alltså heller ingen garanti för total frihet för alla medborgare. Demokrati kan inte garantera att alla medborgare "will literally live under laws of their own choosing" men "it expands self-determination to its maximum feasible limits" (Dahl 2021 s. 54). Ett av problemen som gör att alla inte kan skapa sina egna regler handlar om att göra sin röst hörd, exempelvis kan minoriteter inte få igenom sin politik i majoritetsval (Dahl 2021). De som tillhör minoriteter har alltså svårt att påverka politiken genom att gå till vallokalerna och rösta i nationella val.

Vidare kommer uppsatsen till stor del kretsa kring detta "majoritetsförtryck" som Dahl menar att ingen demokrati kan undvika. I alla demokratier finns det således medborgare som missgynnas av beslut oavsett om de tillhör en etnisk minoritet eller inte. Det är alltså ouppnåeligt att alla medborgare ska få som de vill. Så trots att en stat försöker skydda så många minoriteter som möjligt är det inte möjligt att förena alla perspektiv och önskningsar. Uppsatsen kommer därför att undersöka vilket land, alltså Danmark eller Sverige, som bäst undviker dessa demokratiska fallgropar gentemot minoriteter.

Anledningen till att vi valde Dahls demokratiska idealtyp är för att vi anser att den är en tydlig definition att använda för att skildra staternas demokratiska behandling av urfolk. Dahls teori är vida använd och bred nog att appliceras på många områden och belyser även minoriteters roll på ett intressant och användbart sätt. På grund av att Sverige och Danmark är två högt rankade demokratier är det spännande att jämföra dem med ett ideal och hur nära respektive land är detta ideal (Dahl 2021).

Exempel på en annan känd demokratiteori är Joseph Schumpeters. Han menar att demokrati är ett "institutional arrangement for arriving at political decisions in which individuals acquire the power to decide by means of a competitive struggle for the people's vote" (Schumpeter 1975, s.242, 269). Det här är en smalare demokratiskt definition, i jämförelse med Dahls, trots att Schumpeter även utvecklar och exemplifierar sin tankegång (O'Donnell 2001). Anledningen till att vi valde att använda Dahls definition i uppsatsen, och inte Schumpeters, är att vi ansåg Schumpeters demokratiteori som mer komplicerad och obrukbar än Dahls.

I texten ovan har vi redogjort för uppsatsens teoridel som alltså utgår från Robert A. Dahls demokratidefinition, och mer specifikt utifrån hans fem kriterier: *effektivt deltagande, lika rösträtt, upplyst förståelse, kontroll över dagordningen* samt *inkluderandet av alla vuxna människor*. Vi har även förklarat varför vi valt att använda just Dahls teori. Vidare, under rubriken nedan, beskriver vi istället vår forskningsdesign och mer specifikt vårt tillvägagångssätt för att besvara uppsatsens frågeställningar.

Forskningsdesign

I texten nedan redogörs för uppsatsens forskningsdesign och hur vi har gått tillväga för att besvara frågeställningarna, samt för- och nackdelar med den valda forskningsdesignen.

Uppsatsens forskningsdesign är således en komparativ studie. Vi har valt att jämföra Danmarks och Sveriges behandling av respektive ursprungsbefolkning och varför det är viktigt att främja urfolks demokratiska position. En komparativ studie jämför likheter och olikheter mellan två enheter där målet, i det här fallet, är att fastställa skillnader och likheter mellan Danmarks och Sveriges behandling av respektive ursprungsbefolkning. En anledningen till att vi valde att utreda just Danmark, är de nyligen publicerade rapporterna om FN:s kritik av den danska statens behandling av inuiterna på Grönland (United Nations 2023). De här rapporterna väckte tanken kring hur vårt eget land, Sverige, behandlar vårt urfolk, alltså samerna. Även i Sverige har det pågått en intensiv debatt om samers rättigheter i form av exempelvis Girjasmålet från 2020, där samerna vann i högsta domstolen (Haput 2020).

Ytterligare en förklaring till val av forskningsdesign är ländernas liknande politiska system. Både Danmark och Sverige är parlamentariska stater med ett proportionellt, representativt system. Systemet är uppbyggt på konsensus och värderar kompromisser över att en absolut majoritet har makt i regeringen. Det här gör att minoriteters värden och behov prioriteras i större utsträckning än i andra system (Rosén 2011). Systemet kan vara en anledning till att länderna behandlar sina urfolk förhållandevis demokratiskt, om man jämför med andra länder som till exempel USA (Harvard T.H Chan 2017). De tydliga likheterna mellan länderna gör jämförelsen enklare och gör även att eventuella skillnader i behandling av urfolk är lättare att identifiera. I nästkommande textdel beskrivs vidare uppsatsens metod, alltså hur vi tillämpar teorin till frågeställningarna.

Metod

I metoddelen nedan beskrivs hur vi tillämpar Dahls demokratiteori till uppsatsens frågeställningar. Vi kommer bland annat ge konkreta exempel på hur vi har applicerat Dahls fem kriterier på verkligheten samt hur vi samlat det material vi använt oss av.

Vår uppsats är en form av textanalys där vi systematiskt jämför olika aspekter utifrån Dahls fem demokratiska kriterier. Vidare blir undersökningen normativ i och med idealtypsdefinitionen. Att en text är normativ innebär att det finns en förväntan på ett visst beteende, det vill säga en värdeladdning av vad som anses vara normalt eller rätt (Esaiasson 2017). Vi utgår följaktligen från att demokrati är den form av statskick som är mest eftersträvsvärt för stater som vill prioritera mänskliga rättigheter och undvika systematiskt förtryck av befolkningen.

För att göra jämförelsen tydlig har vi operationaliserat Dahls fem principer till konkreta samhällsliga fenomen. Kriteriet *effektivt deltagande* kommer vi använda för att undersöka urfolkens rätt att påverka politiken och göra sin röst hörd. Urfolkens politiska organ kommer att jämföras för att se hur mycket makt de faktiskt besitter. *Lika rösträtt* har endast

operationaliserats genom att vi undersöker lagstadgade rättigheter gällande rösträtt och om rösterna väger lika mycket. Begreppet *upplyst förståelse* kopplar vi till rätten att förstå den politiska information som presenteras i landet. Det är således demokratiskt fördelaktigt att det finns medier och utbildning på ett språk medborgarna hanterar. I uppsatsens fall handlar debatten om urfolkens modersmål. När det gäller *kontroll över dagordningen* anser vi även här att det är viktigt att belysa de språkliga och utbildningsrelaterade barriärerna som kan påverka urfolkens möjligheter att sätta agendan. Det är även viktigt att ta upp aspekter som diskriminering och rasism när det gäller minoriteter eftersom deras röster i debatt eller i samhället riskerar att inte ges samma vikt som den övriga befolkningen. Den här typen av förtryck kan visa sig genom att samhället exkluderar urfolken på grund av att de anses vara från en lägre stående kultur eller att de inte får lika positivt bemötande av statliga myndigheter i jämförelse med majoritetsbefolkningen. *Inkluderandet av alla vuxna människor* är ett kriterium vi anser inte behöver diskuteras djupgående eftersom kriteriet är relativt konkret och grundläggande.

Vår komparativa studie kommer alltså utgå från Dahls demokratiteori och framförallt utifrån de fem kriterier som nämnts ovan. Dahls kriterier i kombination med majoritetsförtrycket och vår operationalisering har format vilka områden som diskuteras i analysen. Vi har alltså systematiskt letat efter det material vi anser går att koppla till Dahls demokratidefinition, men har under tidens gång även varit öppna för eventuellt nytt material. Materialdelen presenteras under nästkommande rubrik där vi beskriver mer ingående var vi inhämtat information.

Material

Det material som använts i uppsatsen är ett brett utbud av olika typer av källor som alltså presenteras i texten nedan. Vi kommer även att beskriva informationens tillgänglighet. Följaktligen har källorna som använts i de flesta fall varit lättillgängliga. Informationen som finns om respektive demokratiskt land och dess urfolk har även varit relativt jämnt fördelat. Dock har källorna om svenska samer i vissa fall varit något bättre eftersom texter om svenska företeelser oftast görs bäst på just svenska. Det finns emellertid också mycket god svensk information om grönländska inuiter men naturligtvis hade informationspektrat varit ännu bredare om vi även kunnat ta del av fler danska artiklar. Trots att det svenska och danska språket är förhållandevis likt i text är det ändå svårt att som svensk förstå komplicerade danska texter. I något fall har vi dock behövt använda danska källor, men i översatt form. Att översätta en dansk text till svenska är en aspekt som eventuellt kan försämra källornas pålitlighet eftersom översättningar inte alltid blir helt korrekta.

När det gäller grundläggande information om urfolken har Nationalencyklopedin varit en betydelsefull och användbar källa. Informationen där är trovärdig eftersom "NE står på vetenskaplig grund" och att det är ämnesexperter som skriver texterna (NE 2023). Faktauppgifterna om samer kommer till stor del från Sametingets webbplats som erbjuder ett brett, kategoriserat utbud av samisk information. Vi anser att Sametinget är en bra källa eftersom skrifterna skrivs av experter inom ämnet och som förklarar samers situation på ett

förhållandevis enkelt sätt. Ytterligare information om samers demokratiska situation har vi bland annat funnit i olika uppsatser och artiklar, exempelvis från Svenska Dagbladet.

Det material som använts om inuiterna härstammar också från flera olika källor. Ett exempel på en återkommande källa är en artikel av Förenta Nationerna (2021) som handlar om språk och politik på Grönland. Där finns bland annat användbar information om inuiternas språkliga situation kopplat till demokrati vilket är information som hjälper oss att besvara frågeställningarna. Vi har även använt oss av den ovan nämnda forskaren Kuokkanen (2017) eftersom hon skriver om just urfolkens politiska situation på Grönland och i Danmark, vilket hjälper oss att komma fram till svaren på frågorna. Vi anser vidare att det är fördelaktigt att använda många olika källor för att få flera perspektiv på situationen och på så sätt kunna besvara frågeställningen på ett nyanserat vis. De källor som använts anser vi som sakliga och i största möjliga mån objektiva.

I texten ovan har uppsatsens material diskuterats samt varför vi valt det här materialet. Vi har även belyst problem vi stött på under uppsatsens gång och hur vi har gått tillväga för att komma runt dessa. Delen nedan är vår analytiska diskussionsdel där vi bearbetar materialet och kopplar det till vår teori.

Diskussion

I de olika delarna nedanför diskuteras Dahls fem demokratikriterier och hur de går att koppla till frågeställningarna, alltså hur demokratiskt Danmarks och Sveriges urfolk behandlas och varför det är viktigt att främja den demokratiska behandlingen av urfolken?

Effektivt deltagande

Enligt Dahls första kriterium, *effektivt deltagande*, ska alla medborgare ha rätt att påverka politiken, diskutera och framföra idéer. En grundläggande princip för att det här kriteriet ska uppfyllas är rätten att yttra sig (Dahl 2021). I både Danmark och Sverige är yttrandefriheten en grundsten (Regeringskansliet 2020) vilket alltså innebär att ursprungsbefolkningarna, juridiskt sett, har samma rättigheter som den övriga befolkningen. Ytterligare en viktig rättighet för att kriteriet *effektivt deltagande* ska uppfyllas är rätten att organisera sig, exempelvis starta upp politiska partier eller organisationer. Enligt Dahl (2021) får de som organiserar sig en uppenbar fördel i att förmedla sina politiska värderingar och det är även grundläggande att organisationerna är självständiga. Om staten kan påverka en organisations diskussioner eller agenda underminerar det rätten till *effektivt deltagande*. Dock är organisationernas självständighet inte oändlig, exempelvis är hets mot folkgrupp och olaga hot inte tillåtet (Justitiekanslern u.å).

Både samer och inuiter har organisationer som för deras talan men som båda dock är relativt nya. Grönlänningarna hade inte rösträtt förrän 1951 (Kočí & Baar 2021) men utvecklingen tog fart år 1979 då en folkomröstning genomfördes och som resulterade i *Home Rule Act*. Det här skulle ge grönlänningarna en mer autonom makt, men ändå var den danska staten fortfarande närvarande i frågor rörande säkerhet och internationella relationer. År 2009 ansåg grönlänningarna att rättigheterna från 1979 inte var tillräckliga och *Greenland Self-Government Act* slogs igenom efter ännu en folkomröstning. Grönland kunde nu delta i säkerhetsfrågor och internationella relationer, men endast om frågorna påverkar Grönland (Kuokkanen 2017).

I Sverige såg processen däremot väldigt annorlunda ut. I början av 1900-talet började den samiska kampen för frihet som till slut blev startskottet för Sametinget 1993 (samer.se 2011). Myndighetens syfte var att ge samerna "någon form av kulturell autonomi" (Lawrence & Mörkenstam 2012, s. 208), men blev även samernas politiska representant eftersom Sametinget är ett folkvalt parlament. Sametinget har alltså två funktioner: dels fungerar det som en representant för samers rättigheter och dels är det en myndighet under svenska staten. Sametinget vill dock utveckla sina rättigheter och vill ha självständig beslutanderätt i frågor som endast rör samerna "eller som endast är av marginellt intresse för det svenska samhället" (Sametinget 2016). De vill även utöka sin kontroll över dagordningen. Sametinget har begränsat mandat och många samer menar att deras inflytande därför blockeras (Sametinget 2016).

Vidare har FN kritiserat den svenska staten för att de inte behandlar urfolket enligt FN:s *Deklaration om urfolkens rättigheter*, från 2007, här applicerat till kriteriet *effektivt deltagande*. Deklarationen fastställer nämligen att “urfolk har rätt till självbestämmande. I kraft av den rätten bestämmer urfolken själva sin politiska status och råder även själva över sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling” (UN 2007a: art. 7). Kuokkanen skriver också om FN:s deklARATION och menar att “indigenous self-determination is a foundational right” (Kuokkanen, ed. Pamela Stern 2021, s. 308). Rätten till självbestämmande kan kopplas till Sametingets dubbla funktioner. Ett organ kan omöjligen vara självbestämmande och samtidigt tillhöra svenska staten. Samerna, men även FN, kritiserar den svenska staten och uppmanar till mer verkställande makt för samernas representanter (Lawrence & Mörkenstam 2012). Men även svenska staten kritiserar upplägget och menar att Sametinget inte fullföljer de uppdrag som en myndighet är skyldig att utföra, utan fokuserar för mycket på andra frågor (Lawrence & Mörkenstam 2012).

Grönlands parlament, Inatsisartut, är till skillnad från Sametinget inte en uttalad representant specifikt för inuiterna (Inatsisartut 2019). Det är ett medvetet val att inte etablera en regering baserad på inuiternas värderingar eftersom regeringen vill vara en representant för alla som är bofasta på Grönland. Enligt vissa hade det nämligen varit odemokratiskt att separera inuiterna från övriga grönlänningar. Dock består Grönlands befolkning, som tidigare nämnt, av cirka 90% inuiter vilket gör att deras värderingar ändå integreras väl i politiken. Grönlands regering har alltså inte som mål att införliva inuitiska värden i politiken, men vill ändå parallellt uppnå “recognition as a people” (Kuokkanen 2017). Eftersom inuiterna är en så tydlig majoritet på Grönland finns det således ingen risk att de blir offer för Dahls majoritetsförtryck, åtminstone inte i det grönländska parlamentet. De må vara en minoritet i det danska riket, men på Grönland kan de påverka politiken som en majoritet. Dessutom innebär *Greenland Self-Government Act* att Grönland har möjligheten att bli självständiga från Danmark. “Unionen” varar tills Grönland kan bli självförsörjande och inte längre behöver ta emot det årliga bidraget på nästan 4 miljarder danska kronor från Danmark. Bidraget är en stor anledning till varför Grönland inte kan bryta sig loss från Danmark, de är ekonomiskt beroende av bidraget (Dahlgren 2016).

Juridiskt sett har båda urfolken lagstadgade rättigheter som ger dem yttrandefrihet, vilket är ett grundläggande krav för Dahls första kriteriums uppfyllnad. Däremot blir jämförelsen mellan Sverige och Danmark, relaterat till *effektivt deltagande*, svår att genomföra eftersom inuiterna inte är en minoritet på Grönland, samtidigt som de är det i Danmark. Dessutom är de nära ett självstyre. Detta innebär att inuiternas möjlighet till *effektivt deltagande* är starkare än samernas, eftersom att de har medel att kontrollera sin egen politik (bortsett från att internationella relationer och säkerhetsfrågor endast rör Danmark). Även om det kan ske förbättring för grönländska inuiter, det vill säga ett totalt självstyre från Danmark, så uppfyller de enligt vad vi kan se, Dahls första kriterium om *effektivt deltagande*. Andra forskare kan sägas hålla med om detta då de menar att inuiterna är en av de urbefolkningar som har mest konstitutionell makt i världen (Kuokkanen ed. Koivurova 2021).

Samernas situation är dock annorlunda. Det är svårare för samer att kräva självständighet från den svenska staten eftersom de inte tillhör ett tydligt avgränsat område som alltid varit separerat från den koloniserande makten. Däremot har samerna rätt att kräva en självständig politisk organisation som separeras från den svenska statens kontroll och som fritt får fokusera på de politiska frågor som rör samer. Utifrån den aspekten har Sverige inte uppfyllt Dahls kriterium om *effektivt deltagande* eftersom inte alla medborgare har rätt att organisera sig i självständiga politiska enheter.

Varför är det då viktigt att jämföra vilket demokratiskt land som behandlar sin befolkning mest demokratiskt enligt Dahls kriterium *effektivt deltagande*? För det första visar jämförelsen att inte ens en av världens mest utvecklade demokratier, det vill säga Sverige, 26 kan behandla sin ursprungsbefolkning helt demokratiskt, åtminstone enligt *effektivt deltagande*. Uppmärksammandet bidrar till ett främjande av demokratin, att återigen fastställa att demokrati är det ideal länderna strävar efter. För det andra visar jämförelsen att demokratier kan behandla ursprungsbefolkningen väldigt olika. Som nämnt ovan har både Danmark och Sverige extremt höga värden på Freedom House, men ändå saknar samer en väsentlig del inom politiken; att kunna delta effektivt. Att samernas parlament inte är fristående från den svenska staten är ett inskränkande av deras demokratiska rättigheter.

Lika rösträtt

Lika rösträtt är Dahls andra kriterium och en etablerad grundläggande rättighet för att ett land ska vara demokratiskt. I Sverige fick samerna rösträtt samma år som resterande medborgare, alltså 1918, och kunde utnyttja rösträtten under valåret 1921. Trots den allmänna och lika rösträtten fanns det emellertid fortfarande samer som inte fick rösta, delvis på grund av skatteproblematik (Holmberg 2021). Grönlänningarnas väg till rösträtt var mer utdragen och inte förrän 1951 fick medborgare som fyllt 23 år rösta på Grönland, men även då var systemet outvecklat. Det fanns således inga partier utan valet bestod av enstaka medborgare som ställde upp i valet till det grönländska så kallade Landsrådet (Inatsisartut 2019).

Idag har dock situationen förbättrats i både Sverige och på Grönland. Åldersgränsen har sänkts till 18 år på Grönland (Inatsisartut 2019) och samer är inte längre begränsade av liknande skatteproblematik, utan har istället samma möjligheter att rösta i nationella val som övriga svenskar (Holmberg 2021). För att rösta in till det grönländska parlamentet, Inatsisartut, måste man ha ett danskt medborgarskap och även vara permanent bosatt på Grönland. Valdeltagandet till parlamentet ligger på 73% (UI 2022). I början av Grönlands valhistoria var landet indelat i olika röstzoner, men har nu slagits samman till en enda zon. Anledningen till sammanslagningen är att medborgarna bör engagera sig i Grönland som helhet och inte fokusera för mycket på lokal nivå (Inatsisartut 2019).

Grönlänningarna röstar inte bara i sitt eget val, utan även i det danska riksdagsvalet. Grönland erhåller nämligen två mandat i den danska riksdagen Folketinget, vilket kan resultera i avgörande konsekvenser. I valet 2022 var det till exempel Grönlands två röda mandat som gjorde att de danska Socialdemokraterna gick segrande ur valet (Asplund Catot 2022), trots att endast 47,8% av grönlänningarna röstade (Indenrigs- og sundhedsministeriet 2022).

Mindre än hälften av grönlänningarna kan alltså påverka vilket parti som bildar regering i Danmark, vilket visar hur viktigt det är att inkludera alla grupper i landet. Det tillhör dock inte ovanligheterna att urfolk har lägre valdeltagande än majoriteten. Historien om rasism och politisk diskriminering resulterar i ett bristande förtroende till staten, vilket påverkar valdeltagandet negativt (Nilsson m.fl. 2022).

Trots urfolks generellt låga valdeltagande är samernas valdeltagande i den svenska riksdagen ovanligt högt och till och med även högre än majoritetsbefolkningens. Väljarundersökningar från valen 2010, 2014 samt 2018 visar att ungefär 90% av Sveriges samiska väljare röstar i riksdagsvalen kontra 87,2% av Sveriges majoritetsbefolkning, i valet 2018 (Sjöstedt & Niia 2022). En anledning till högt valdeltagande bland samerna kan bero på högre grad av social integration med majoritetssamhället, vilket har visat sig ge positiva effekter på det politiska deltagandet bland urfolk (Nilsson m.fl. 2022). Däremot har samerna inte lika högt valdeltagande i det egna parlamentet och endast 64,8% av samerna röstade i Sametingets val under 2021 (Valmyndigheten 2023). I tillägg, precis som med Grönlands parlament, finns det krav för att få rösta i Sametinget. För att erhålla rösträtt krävs nämligen att man uppfattar sig själv som same och har pratat eller pratar samiska hemma (Sametinget 2018).

Dahls grundläggande tanke bakom kriteriet *lika rösträtt* är att alla ska ha samma förutsättningar att påverka valresultatet. Var person bör tilldelas endast *en* röst och alla röster väger lika tungt (Dahl 2021). Eftersom både Danmark och Sverige tillåter alla medborgare att rösta i riksdagsvalen, samt att urbefolkningen i respektive land även får en röst till det egna parlamentet, menar vi att länderna uppfyller Dahls andra kriterium.

Med det sagt är det även en fri- och rättighet att kunna avstå från att rösta. Om grönlänningarna inte röstar till Folketinget handlar det inte nödvändigtvis om att de känner sig utsatta för diskriminering eller rasism. Det är således frivilligt att rösta eller ej eftersom "it is perfectly legitimate to take no interest in politics, or not to vote for whatever reason" (Gallagher 2020 s. 168). Å andra sidan missar grönlänningarna en chans att påverka. Om de fann intresse i röstningen till riksdagsvalen hade kanske utvecklingen mot jämlikhet gått snabbare.

I den här komparativa studien kan kanske kriteriet gällande *lika rösträtt* uppfattas som självklart, men det är fortfarande viktigt att ställa sådana grundläggande frågor. Det är alltså relevant att utreda om urfolket har samma rättigheter som resterande befolkning eftersom lagstadgade rättigheter inte alltid räcker. Som visat ovan skiljer sig urfolkens valdeltagande från majoritetsbefolkningen, på ett eller annat vis, vilket tyder på att de fungerar annorlunda som grupp. Deras kultur och värderingar påverkar hur de förhåller sig till nationella val och val till det egna parlamentet, vilket i sin tur gör att de inte har samma Om Dahls kriterium *lika rösträtt* ska fungera är det således viktigt att alla människor även får samma förutsättningar för att utnyttja sin rösträtt i verkligheten.

Upplyst förståelse

Enligt Dahl (2021) handlar kriteriet *upplyst förståelse* sammantaget om att alla medborgare i en demokrati bör ha lika möjligheter att lära sig om politiken och dess konsekvenser. En betydande förutsättning för att nå *upplyst förståelse* är således att informationen som förmedlas är på ett språk medborgarna förstår.

På Grönland talar 70 procent av befolkningen endast grönländska, vilket även är det officiella språket. Det är en betydande minoritet som kan både grönländska och danska, endast 15 procent, och 15 procent kan bara tala danska (FN 2021). Trots att det är en liten minoritet som förstår danska dominerar ändå danskan inom handel, teknologi, utbildning på högre nivåer samt administration (NE 2023). Danskans övertag inom den politiska eliten på Grönland har väckt frågor kring huruvida demokratiskt det är att ett land styrs på ett språk som majoriteten av befolkningen inte talar. Det blir således lättare för dansktalande personer än grönländsspråkiga inuiter att ta del av den politiska information som alltså i första hand förmedlas på danska (FN 2021) även om det också finns politisk information på grönländska, exempelvis tidningen "Atuagagdliutit" (Tidström 2009).

Majoriteten av grundskoleutbildningen undervisas på grönländska (FN 2021) men gymnasial undervisning ges framförallt på danska (Stiernstedt 2016). Även på Grönlands universitet, i huvudstaden Nuuk, ges majoriteten av kurserna på danska och endast undantagsvis på grönländska och engelska (Nordiskt samarbete 2023). Detta leder till att de arbeten som kräver utbildning främst tas upp av danskar. Exempelvis är 20 procent av de anställda på grönländska banker danskar och danskarna innehar även 50 procent av tjänsterna i regeringskansliet (Stiernstedt 2016).

Ytterligare en konsekvens av låg utbildningsnivå är att det kan vara svårare att förstå innebörden av politiken, eftersom man ofta lär om sådant i skolan. Dessutom ger utbildning generellt sett ett större intresse för politik samtidigt som det ger en högre inkomst. Det här är två faktorer som även ökar både valdeltagandet och politiskt engagemang (Gallagher 2020). Dahl (2021) anser vidare att utbildning är ett krav i en demokrati. Svårigheterna med det danska språket på Grönland, i kombination med låg utbildning försämrar inuiternas förutsättningar till att uppnå Dahls kriterium *upplyst förståelse*.

När det gäller samernas språkliga situation ser den annorlunda ut i jämförelse med inuiternas. Det finns inga exakta siffror på hur många svenska samer som talar samiska idag, men det uppskattas att cirka 40-45% av det totala urfolket hanterar något av de samiska språken. Statistiken pekar dock på att siffran kan vara ytterligare något lägre i Sverige. De samer som talar samiska är emellertid minst tvåspråkiga på grund av den hårda försvenskingsprocess som bedrivits (Samer.se 2023). Det är alltså svenskan som dominerar även i Sápmi och samiskan tenderar att endast talas hemma (Sametinget 2022).

Bortsett från Sametinget erbjuds majoriteten av politiska nyheter och utbildningskurser i Sverige på svenska. Eftersom samer talar svenska har de alltså samma möjlighet att ta del av

informationen som den övriga befolkningen i Sverige. Å ena sidan finns det samer med samiska som modersmål som anser att det är en viktig demokratisk del att få uttrycka sig och ta del av politiska uppgifter på sitt hemspråk (Holmberg 2021). Å andra sidan kan det tyckas vara överflödigt att fokusera för mycket på samiska nyheter när man, genom nyheter på svenska, kan ge alla i Sverige samma information.

Att vissa samer vill att politiken ska föras på samiska är förståeligt men kanske inte är en *demokratisk* rättighet, utan mer en kulturell befogenhet. Efter vad vi sett i jämförelsen ovan har samerna god möjlighet till *upplyst förståelse* eftersom de talar det språk som politik och utbildning ges på. Däremot är danskans starka inflytande på Grönland en mer konkret demokratisk brist eftersom det inskränker möjligheten till att informeras och delta politiskt. Danmark har således inte uppfyllt Dahls tredje kriterium om rätten till *upplyst förståelse* eftersom många grönlänningar inte får möjligheten till utbildning på sitt språk, men framförallt att all politik som är till för att representera majoritetsbefolkningen (grönlänningarna och inuiterna) ges på ett språk som de flesta inte bemästrar.

Dahls kriterium *upplyst förståelse* är viktigt eftersom en demokrati kräver medborgarnas engagemang och förståelse. En betydande förutsättning för att Dahls tidigare kriterier ska fungera, exempelvis *lika rösträtt*, är även att de röster som läggs är genomtänkta och befogade. Om alla har rösträtt är det således inte mer än rätt att även tanken bakom rösten ska vara noga övertänkt. Alltså, om röster läggs utan kunskap eller vidare tanke fallerar systemet (Dahl 2021).

Dessutom kan det tyckas underligt att det vanligtvis är urfolken som måste anpassa sig när det är deras kultur och språk som fanns på plats först. Demokratifrämjande blir extra viktigt när det sker i återskapande syfte. Exempelvis i inuiternas situation där danskarna, sakta men säkert bytte ut grönländska till danska, fastän de dansktalande på Grönland var en tydlig minoritet. Övrig befolkning bör värna extra mycket om urfolkens *upplysta förståelse* eftersom det är de själva, alltså majoritetsbefolkningen, som orsakat urinvånarnas försämrade *upplysta förståelse* från första början.

Kontroll över dagordningen

Språk är återigen en relevant aspekt när man talar om Dahls kriterium *kontroll över dagordningen*. Som nämnts tidigare i uppsatsen under rubriken “upplyst förståelse” sker politisk administration på Grönland på danska trots att endast 30% av befolkningen talar språket. Vidare, enligt Katti Fredriksen och Carl Olsens rapport får den minoritet som talar danska på Grönland företräde inom politiken och har därför ofta större inflytande på den politiska dagordningen. Det kan anses vara odemokratiskt eftersom de grönländsspråkiga inuiterna inte prioriteras på samma sätt som de dansktalande gör, trots att de är majoritet (FN 2021). Dessutom är danskans inflytande på utbildningsvärlden en stor bidragande faktor till Grönlands låga utbildningsnivå (Stiernstedt 2016). Inuiternas låga utbildningsnivå riskerar att minska deras chanser till politiskt engagemang eftersom det är en betydande fördel att ha åtminstone gymnasial, men även helst universitetsutbildning, för att bli politiker (Nørtoft 2019). Om fler kurser vore på grönländska hade inuiterna haft lättare tillgång till att fånga

politiskt intresse och lära sig mer genom skolan. Det krävs nämligen utbildning och *upplyst förståelse* för att stärka *kontrollen över dagordningen* (Dahl 2021).

Om man applicerar samma princip på svenska samer skulle man kunna argumentera för att de lättare kan erhålla politiska positioner eftersom de talar svenska bättre än vad inuiterna talar danska. Ändå sitter ingen same i Sveriges riksdag och har heller inte gjort på 250 år (Björne & Sjöstedt 2022). Det skulle dock kunna bero på att samer är en väldigt liten andel av Sveriges befolkning, ungefär 0,035 procent (NE 2023; Statistikmyndigheten 2022). Genom en enkel uträkning betyder det att samer borde ha ungefär 0,12 platser i riksdagen för att det ska bli exakt representativt demokratiskt. Enligt de här siffrorna kanske det inte verkar särskilt konstigt att det inte sitter en same i riksdagen just nu men det kan däremot tyckas underligt att det inte heller gjort det på hela 250 år. Den samiska frånvaron i svenska parlament antas bero på generellt samiskt förtryck och även fördomar om att samer är okunniga och därför kanske inte platsar i politiska sammanhang (Sametinget 2019).

Sammantaget verkar det som att svenska samer har bättre demokratiska förutsättningar, om man utgår från språkliga faktorer, att påverka den politiska agendan än Grönlands inuiter. Det beror delvis på samernas bättre språkkunskaper i svenska än inuiternas danska. Det verkar dessutom som att grönländspråkiga inuiter mer aktivt exkuderas från politiken, än samer, på grund av språkbrister. De här språkbarriärerna går även ut över utbildning vilket i sin tur kan påverka individens politiska framtid. Exempelvis är det i teorin lättare för en same att bli politiker än en inuit eftersom samerna kan språket den nationella politiken förs på. Vidare, på grund av att båda urfolken är minoriteter i Sverige respektive Danmark, har de emellertid liknande svårigheter att påverka dagordningen i de nationella parlamenten när det kommer till majoritetsbeslut.

Förutom språkliga faktorer diskrimineras Sveriges och Danmarks urfolk även på andra sätt som också försämrar deras förutsättningar att influera statliga myndigheter. Trots att den danska regeringen hävdar att deras välfärdsstat bygger på lika möjligheter och kontroll, möter inuiterna i praktiken administrativa och institutionella hinder, såväl som rasism och rasdiskriminering (IWGIA 2023). Under FN-experten Francisco Calí Tzays uppdrag på Grönland 2023 belyste han till exempel bristen på etablerade mekanismer för att implementera inuiternas rätt till fritt och informerat samtycke när det gäller olika affärsprojekt och andra administrativa akter på Grönland (United Nations 2023). Ytterligare diskriminering handlar exempelvis om bristande medicinsk vård, insättning av preventivmedel mot unga kvinnors vilja eller vetskap och bortadoption utan tillräckliga belägg. Många inuiter på Grönland känner sig följaktligen som "osynliga spöken" eftersom de upplever att de inte litar tillräckligt på myndigheterna och har därför ingenstans att vända sig till för råd och hjälp (IWGIA 2023). Förtrycket resulterar i att många inuiter har sämre *kontroll över dagordningen* i jämförelse med övrig dansk befolkning. Det beror till stor del på att myndigheterna inte verkar värna om inuiternas viljor och välbefinnande i samma utsträckning som danskarnas.

Samerna är inte ett undantag och utsätts, precis som många andra urfolk, för rasism, på grund av vissa historiska fördomar som lever kvar. I det svenska samhället upplever många samer, precis som inuiterna på Grönland, att deras röst inte prioriteras av lokala myndigheter (Larsson & Linna 2015). Enligt Sametinget (2019) utför den svenska staten underliggande, systematisk rasism i och med deras osynlighetsgörande av samerna som grupp och att myndigheterna sätter deras intressen i andra hand. Diskrimineringen kan visa sig i form av att myndigheterna inte värnar om det samiska perspektivet i olika frågor, förrän möjligtvis i sista stund. Det resulterar i att Sametinget ofta har kort tid att prata ihop sig och ge respons, vilket i sin tur försämrar samers förutsättningar till *kontroll över dagordningen* eftersom de inte själva kan kontrollera vad som tas upp och när.

Sametinget (2019) menar att förtrycket mot samerna även syns inom andra områden. Exempelvis antyder berättelser från samer att de blivit sämre behandlade inom äldreomsorgen och av polisen i jämförelse med icke-samer. Statens rasistiska agerande gentemot samer antas grunda sig i föråldrade fördomar och negativa föreställningar från 1800- och 1900-talet, då samer ansågs tillhöra en lägre stående kultur och vara okunnig. De här rasistiska faktorerna, som präglar samernas tillvaro, försämrar deras möjlighet att sätta agendan i samhället. Enligt IWGIA (2023) upplever även inuiterna den här sortens rasism inom vården.

Sammanfattningsvis verkar det som att både samer och inuiter utsätts för statlig diskriminering vilket försämrar deras *kontroll över dagordningen* och därmed demokratiska förutsättningar. Diskrimineringen visar sig i form av bland annat sämre medicinsk vård och även osynlighetsgörande i allmänhet. Det verkar således som att diskrimineringen ofta har rasistisk grund och bygger på historiska stereotyper om att inuiter och samer tillhör en lägre stående kultur (Sametinget 2019). Ett tydligt exempel på en sådan typ av diskriminering var år 2008 när grönlänningarna fick möjligheten att kontrollera dagordningen genom en folkomröstning. Folkomröstningen handlade om självständighetsfrågan från Danmark, där en tydlig majoritet, 75,5%, ville bryta sig loss från Danmark. Även om så inte blev fallet infördes, som tidigare nämnt, *Greenland Self-Government Act* som i sin tur ledde till ett mer autonomt styre för Grönland. De höga siffrorna blir en indikator på att Danmarks kontroll över Grönland inte var helt demokratiskt (NE 2023; Kuokkanen 2017).

Anledningen till att kriteriet *kontroll över dagordningen* är betydande när man talar om inuiter och samer är att urfolk har annan kultur och intressen än majoritetsbefolkningen. Tidigare i historien har urfolken tydligare exkluderats från politiken och därför är det intressant att undersöka dagens situation eftersom det, på grund av historien, krävs mer ansträngning för att lyfta upp sina ursprungsbefolkningar till samma politiska nivå som majoritetsbefolkningen. Vidare är *kontroll över dagordningen* viktigt eftersom det gör att de andra kriterierna inte inskränks och att folket alltid kan påverka vad som tas upp för omröstning eller till diskussion. Utan det här kriteriet skulle dagordningen troligtvis kontrolleras av en mäktig minoritet vilket indirekt resulterar i att folket inte har någon makt att påverka även om det skulle se ut så enligt de tre kriterierna nämnda ovan (Dahl 2021).

En eventuell kritik till kriteriet är att det finns medborgare som kanske inte borde få kontrollera dagordningen. Personer vars intentioner strider mot mänskliga rättigheter, till exempel hets mot folkgrupp, kanske inte borde få sätta agendan (Åklagarmyndigheten 2023). Kanske är det också rimligt att majoritetsbefolkningen, i större utsträckning än minoriteter, får sätta agendan efter som en demokrati ofta värnar om majoriteten. Dock är det eftersträvansvärt att ge urfolk, som till exempel samer och inuiter, mer inflytande och rättigheter eftersom staten bör skydda sina minoriteter (Dahl 2021).

Inkluderandet av alla vuxna

Dahls sista kriterium innebär att alla vuxna permanentboende i landet bör ha samma politiska rättigheter och alltså samma möjligheter att uppfylla de fyra tidigare nämnda kriterierna (Dahl 2021). Dahl menar vidare att “among adults no persons are so definitely better qualified than others to govern that they should be entrusted with complete and final authority over the government of the state” (Dahl 2021, s.79). Det här kriteriet var kanske mer relevant när Sverige och Danmark började utveckla medborgarnas demokratiska rättigheter och när alla människor inte automatiskt ansågs ha rättigheter.

Att alla vuxna ska inkluderas i politiken är således en grundläggande och sammanfattande del av Dahls definition. Det är ändå ett viktigt kriterium att inkludera i definitionen eftersom ingen, enligt Dahl (2021), ska exkluderas på grund av kön, sexuell läggning, eller i det här fallet, etnisk tillhörighet. Varken Sverige eller Danmark exkluderar sitt urfolk på ett sätt som hade brutit mot Dahls femte kriterium, men som undersökningen ovan har visat finns det fortfarande en del ojämlikheter mellan urfolken och majoritetsbefolkningen. Mer ingående om det här kriteriet diskuteras i avslutningsdelen nedan.

Avslutning

I avslutningen sammanfattas uppsatsens diskussionsdel, alltså vad vi kommit fram till i utredningen av frågeställningarna: *Hur demokratiskt behandlas ursprungsbefolkningen av staten i Sverige jämfört med Danmark idag och under de senaste 15 åren? Varför är det viktigt att främja den demokratiska behandlingen av urfolk?*

Den information vi undersökt och bearbetat pekar på att det existerar ett visst demokratiskt förtryck som staten utövar mot urfolken i både Sverige och Danmark. Vi har utgått från Dahls demokratiteori för att lättare navigera oss i vad som anses vara demokratiskt och inte. Vi har även delat upp de olika kriterierna efter verkliga fenomen såsom rösträtt, politiska organisationer eller språkkunskaper. Däremot insåg vi efterhand att områdena gick in i varandra, exempelvis är det svårt att tala om politiska representanter utan att tala om rösträtt eller att tala om möjligheten att sätta agendan utan att tala om exempelvis utbildning.

Under uppsatsens gång har vi kommit fram till att både Danmark och Sverige är demokratiska juridiskt sett, men att deras odemokratiska ageranden sker inom olika områden. Inuiter och samer har till exempel varken begränsad rösträtt, utbildning eller organisationsrätt. Grönlands inuiter har således juridisk rätt till utbildning, men ett exempel på där demokratin brister är att majoriteten av utbildningen sker på ett språk de grönländska inuiterna inte bemästrar. I och med den inskränkningen har grönländska inuiter begränsad möjlighet till politisk information vilket i sin tur ofta drabbar övrigt politiskt engagemang och inflytande. Samer har å andra sidan inga språkrelaterade, demokratiska inskränkningar när det kommer till möjligheter att engagera sig politiskt, även om många samer dock vill ha en tydligare kulturell representation. Den här typen av representation har vi emellertid inte tolkat som en demokratisk rättighet.

När det gäller de mer politiska rättigheter, såsom politisk representation och organisering, har både Danmark och Sverige ett visst demokratiskt underskott. Visserligen har grönlänningarna ett parlament där de inuitiska väljarna är en betydande majoritet, men i parlamentet är hälften av de anställda danskar. Själva verkställandet av politiken görs av en privilegierad minoritet vilket underminerar den demokratiska rätten till både *kontroll över dagordningen* och *effektivt deltagande*. Samerna har inte ens en självständig politisk representant vilket de borde ha rätt till enligt både Dahl och FN, men den svenska staten har fortfarande kontroll över det samiska parlamentet. Även detta underminerar samers rätt till *kontroll över dagordningen* och *effektivt deltagande*.

Sammanfattningsvis pekar uppsatsens innehåll och analys på att både Danmark och Sverige har en god grund i demokratiska rättigheter för urfolk, men att det finns förbättringsmöjligheter enligt Dahls idealtypsdefinition av demokrati. Vi anser att det har varit viktigt att undersöka hur demokratiskt staterna behandlar sin urbefolkning då demokrati är eftersträvansvärt. Både Danmark och Sverige är två länder med beundransvärt höga demokratiindex, där Sverige till och med har högsta möjliga poäng, men som ändå förtrycker

vissa av urfolkens demokratiska rättigheter. Indexet visar inte att det fortfarande finns områden där demokratifrämjande arbete fortfarande behövs.

Referenslista

Asplund Catot, Charlotta. 2022. "Grönland avgjorde dansk vänsterseger – Dansk Folkeparti nästan utslaget". *Europaportalen*. 2022-11-02.

<https://www.europaportalen.se/2022/11/gronland-avgjorde-danskt-val-df-nastan-utslaget> (Hämtad 2023-05-17).

Björne, Sara & Sjöstedt Mikaela. 2022. "Henrik Blind: "En dag kommer vi ha en same i riksdagen". *SVT Nyheter*. 2022-09-19.

<https://www.svt.se/nyheter/sapmi/henrik-blind-en-dag-kommer-vi-ha-en-same-i-riksdagen> (Hämtad 2023-05-14).

Dahlgren, Maria. 2016. "Bidragsberoendet hindrar självständigheten". *Sveriges Radio*.

2016-05-10. <https://sverigesradio.se/artikel/6429153> (Hämtad: 2023-05-21).

Freedom House. u.å. "Countries and Territories"

<https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores?sort=asc&order=Total%20Score%20and%20Status> (Hämtad 2023-05-15).

Förenta Nationerna. 2021-02-21. "Språk och politik på Grönland".

<https://unric.org/sv/sprak-och-politik-pa-gronland/> (Hämtad 2023-05-14).

Gallagher, Michael. 2020. "Elections and Referendums". I Caramani, Daniele (red.). *Comparative Politics*. Fifth Edition. Oxford: Oxford University Press.

Harvard T.H Chan. 2017-11-14. "Poll finds more than one-third of Native Americans report slurs, violence, harassment, and being discriminated against in the workplace".

<https://www.hsph.harvard.edu/news/press-releases/poll-native-americans-discrimination/> (Hämtad 2023-05-20).

Haupt, Inger. 2020. "Girjas målet avgjort – därför vann Girjas sameby målet mot staten". *SVT Nyheter*. 2020-01-23.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrbotten/hd-s-dom-i-girjasmalet-om-ratten-till-jakt-och-fiske-i-fjallen> (Hämtad: 2023-05-19).

Holmberg, Ylva. 2021. "Ung och delaktig: En skrift från Sametinget om demokrati för unga sameer". *Sametinget*. <https://www.sametinget.se/157923> (Hämtad 2023-05-08).

Inatsisartut Bureau. 2019. "Inatsiartut: The Parliament of Greenland: An introduction".

<https://ina.gl/media/2541622/e-publikationer-inatsisartut-det-groenlandske-parlamen>

[t-kort-fortalt-pjece-vers-2019-pdf-inatsisartut-kort-fortalt-vers-2019-en-web.pdf](#)

(Hämtad: 2023-05-15)

Indenrigs- og sundhedsministeriet. 2022. "Folketingsvalg i Grønland den 1. november 2022"

<https://valg.im.dk/valg/valg-i-groenland/resultat-af-folketingsvalget-i-groenland-den-1-november-2022> (Hämtad: 2023-05-16).

IWGIA. 2023-02-27. "We are invisible; we are ghosts": Inuit in Denmark and Kalaallit Nunaat (Greenland)".

<https://www.iwgia.org/en/news/5029-we-are-invisible-we-are-ghosts-inuit-denmark-kalaallit-nunaat-greenland.html> (Hämtad 2023-05-15).

Justitiekanslern. Utan år. "Tryck- och yttrandefrihet".

<https://www.jk.se/tryck-och-yttrandefrihet/> (Hämtad 2023-05-18)

Kuokkanen, Rauna. 2017. 'To See What State We Are In': First Years of the Greenland Self-Government Act and the Pursuit of Inuit Sovereignty, *Ethnopolitics* 6.2: 179-95.

Kuokkanen, Rauna, ed. Stern, Pamela. 2021. [Indigenous Westphalian Sovereignty? Decolonization, Secession and Indigenous Rights in Greenland.](#) "The Inuit World, pp. 307-320. Routledge. (Hämtad: 2023-05-15).

Kuokkanen, Rauna, eds. Koivurova, Timo. 2021. [Indigenous Self-government in the Arctic: Assessing the Scope and Legitimacy in Nunavut, Greenland and Sápmi](#) Routledge Handbook on Arctic Indigenous Peoples, et al. pp. 253-266. Routledge, 2021. (Hämtad: 2023-05-16).

Larsson, Sara & Linna, Katri. 2015-06-10. "Regeringen kränker samers mänskliga rättigheter". *Sametinget*. <https://www.sametinget.se/11877> (Hämtad 2023-05-15).

Lawrence, Rebecca och Mörkenstam, Ulf. Självbestämmande genom myndighetsutövning? Sametingets dubbla roller. *Statsvetenskaplig tidskrift*. Vol 114 no. 2 (2012) 207 – 239 (Hämtad: 2023-05-08).

Nationalencyklopedin. 2023. "Grönland"

<https://www.ne.se/ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/gr%C3%B6nland> (Hämtad 2023-05-11).

Nationalencyklopedin. 2023. "Idealtyp".

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/idealtyp> (Hämtad 2023-05-05).

Nationalencyklopedin. 2023. "Inuiter".

<https://www.ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/inuiter> (Hämtad 2023-05-11).

Nationalencyklopedin. 2023. "NE som källa". <https://www.ne.se/info/ne-som-kalla/> (hämtad 2023-05-15).

Nationalencyklopedin. 2023. "Samer".
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/samer> (Hämtad 2023-05-05)

Nationalencyklopedin. 2023. "Urfolk".
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/urfolk> (Hämtad 2023-05-09).

Nilsson, Ragnhild; Dahlberg, Stefan & Mörkenstam, Ulf. 2022. "Den samiska väljarkåren i val till Riksdagen: Deltagande och partival".
<file:///Users/linnabjornheden/Downloads/StvT+2022+nr+3+pages+591+-+621+Nilsson,+Dahlberg+och+M%C3%B6rkenstam.pdf> (Hämtad 2023-05-07).

Nordiskt samarbete. 2023. "Högre utbildning på grönland".
<https://www.norden.org/sv/info-norden/hogre-utbildning-pa-gronland> (Hämtad 2023-05-14).

Norris, Pippa. 2012. *Making Democratic Governance Work: How Regimes Shape Prosperity, Welfare and Peace*. Cambridge: Cambridge University Press

Näsström, Sofia, 2021. *Demokrati: en liten bok om en stor sak*. Lund: Historiska Media.

Nørtoft, Magnus. 2019. "Næsten halvdelen af folketingsmedlemmerne har en lang videregående uddannelse". Danmarks statistik. 2019-09-27.
<https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/bagtal/2019/2019-09-27-naesten-halvdelen-af-folketingsmedlemmerne-har-en-lang-videregaaende-uddannelse> (Hämtad 2023-05-14).

O'Donnell, Guillermo, Democracy, Law, and Comparative Politics, 2001. *Studies in Comparative International Development* 36 (1), s. 7-36.

Regeringskansliet. 2020. "DANMARK – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2020"
<https://www.regeringen.se/contentassets/673f3bc661e2421dac3e1c8786c29e04/danmark---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2020.pdf> (Hämtad: 2023-05-19).

Rosen, Jennifer. 2011. "The Effects of Political Institutions on Women's Political Representation: A Comparative Analysis of 168 Countries from 1992 to 2010". *Political Research Quarterly*.

- Samer.se. 2023. "Antalet samer i Sápmi". <https://samer.se/samernaisiffror> (Hämtad 2023-05-14).
- Samer.se. 2011-05-16 "Samhälle" <https://samer.se/1946?s=71> (Hämtad: 2023-05-14).
- Sametinget. 2023-03-29. "Folkvalt organ och myndighet". <https://www.sametinget.se/om-sametinget> (Hämtad 2023-05-08).
- Sametinget. 2019-09-20. "Hur drabbas samer av rasism?". <https://www.sametinget.se/123918> (Hämtad 2023-05-16).
- Sametinget. 2023-03-29. "Om sametinget". <https://www.sametinget.se/om-sametinget> (Hämtad 2023-05-14).
- Sametinget. 2022-12-07. "Samerna i Sverige". <https://www.sametinget.se/samer> (Hämtad 2023-05-05).
- Sametinget . 2022-01-05. "Språksituationen i Sverige". <https://www.sametinget.se/spraksituationen> (Hämtad 2023-05-14).
- Sametinget. 2018-05-08 "Sveriges koloniala historia" <https://www.sametinget.se/62102> (Hämtad: 2023-05-14).
- Sametinget. 2018-01-10. "Vad lagen säger". <https://www.sametinget.se/1061> (Hämtad 2023-05-08).
- Sametinget. 2022-11-14. "Varför finns Sametinget?". <https://www.sametinget.se/1042> (Hämtad 2023-05-14).
- Schumpeter, Joseph. 1975 [1942]. *Capitalism, Socialism, and Democracy*. New York: Harper.
- Sjöstedt, Mikaela & Niia, Anna-Karin. 2022. "Högt valdeltagande bland samer - sticker ut i urfolksvärlden". *SVT Nyheter*. 2022-09-02. <https://www.svt.se/nyheter/sapmi/hogt-valdeltagande-bland-samer-sticker-ut-i-urfolksvärlden> (Hämtad 2022-05-07).
- Statistikmyndigheten. 2022-12-27. "Sveriges befolkning". <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/sveriges-befolkning/> (Hämtad 2023-05-14).
- Stiernstedt, Jenny. 2016. "Det grönländska dåliga självförtroendet går i arv". *Svenska Dagbladet*. 2016-08-17.

<https://www.svd.se/a/2vMEa/det-gronlandska-daliga-sjalvfortroendet-gar-i-arv> (Hämtad 2023-05-14).

Tidström, Anders. 2009. "Stödmiljarder begränsar Grönlands frihet". *Svenska Dagbladet*. 2009-08-19.

<https://www.svd.se/a/f23c0449-fccd-31fa-a0c1-4f2afcb86f5d/stodmiljarder-begransar-gronlands-frihet> (Hämtad 2023-05-21).

United Nations. 2023-02-12. "UN expert: racial discrimination against Inuits must be addressed".

<https://unric.org/en/un-expert-racial-discrimination-against-inuits-must-be-addressed/> (Hämtad 2023-05-16).

United Nations, 2007-09-13 "United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples"

https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.18_declaration%20rights%20indigenous%20peoples.pdf (Hämtad: 2023-05-14).

Valmyndigheten, "Valresultat" 2023-01-17

<https://www.val.se/valresultat/sametinget/2021.html> (Hämtad: 2023-05-15)

Åklagarmyndigheten. 2023. "Hets mot folkgrupp".

<https://www.aklagare.se/ordlista/h/hets-mot-folkgrupp/> (Hämtad 2023-05-20).